

Prace
nr 1

Semestr IV - termin oddania pracy
19 II 2021r

Zadanie 3

Temat 1. Wolna wola człowieka czy siły od niego niezależne – co przede wszystkim decyduje o ludzkim losie? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do podanego fragmentu *Lalki*, całego utworu Bolesława Prusa oraz innego tekstu kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Bolesław Prus

Lalka

Powoli jednakże, ku największemu zdziwieniu, spostrzegł, że ów Paryż, budowany przez kilkanaście wieków, przez miliony ludzi, nie wiedzących o sobie i nie myślących o żadnym planie, ma jednakże plan, tworzy całość, nawet bardzo logiczną.

Uderzyło go naprzód to, że Paryż jest podobny do olbrzymiego półmiska [...]. Półmisk ten w stronie południowej jest pęknięty i przedzielony Sekwaną [...].

Lecz gdy pilniej zaczął rozglądać się w planie Paryża, spostrzegł to, czego nie dojrzeliby rodowici paryżanie [...].

Paryż, pomimo pozornego chaosu, ma plan, ma logikę, chociaż budowało go przez kilkanaście wieków miliony ludzi, nie wiedzących o sobie i bynajmniej nie myślących o logice i stylu.

Paryż posiada to, co można by nazwać kręgosłupem, osią krystalizacji miasta. [...]

Obserwacje te wzbudziły w duszy Wokulskiego nowe prądy, o których pierwiej nie myślał albo myślał niedokładnie. Zatem wielkie miasto, jak roślina i zwierzę, ma właściwą sobie anatomię i fizjologię. Zatem – praca milionów ludzi, którzy tak głośno krzyczą o swojej wolnej woli, wydaje te same skutki, co praca pszczół, budujących regularne plastry, mrówek, wznoszących ostrokrężne kopce, albo związków chemicznych, układających się w regularne kryształy.

Nie ma więc w społeczeństwie przypadku, ale nieugięte prawo, które jakby na ironię z ludzkiej pychy, tak wyraźnie objawia się w życiu najkapryśniejszego narodu – Francuzów! Rządzili nimi Merowingowie⁵ i Karlowingowie⁶, Burboni⁷ i Bonapartowie⁸, były trzy republiki i parę anarchii, była inkwizycja i ateizm, rządcy i ministrowie zmieniali się jak krój sukien albo obłoki na niebie... Lecz pomimo tylu zmian, tak na pozór głębokich, Paryż coraz dokładniej przybierał formę półmiska, rozdartego przez Sekwanę; coraz wyraźniej rysowała się na nim oś krystalizacji, biegnąca z placu Bastylli do Łuku Gwiazdy, coraz jaśniej odgraniczały się dzielnice: uczone i przemysłowa, rodowa i handlowa, wojskowa i dorobkiewiczowska.

Ten sam fatalizm⁹ spostrzegł Wokulski w historii kilkunastu głośniejszych rodzin paryskich. Dziad, jako skromny rzemieślnik, pracował przy ulicy Temple¹⁰ po szesnaście godzin na dobę; jego syn, skąpawczy się w cyrkule łacińskim¹¹, założył większy warsztat przy ul. Św. Antoniego¹². Wnuk, jeszcze lepiej zanurzony w naukowej dzielnicy, przeniósł się jako wielki handlarz na bulwar Poissonnière¹³, zaś prawnuk, już jako milioner, zamieszkał w sąsiedztwie Pól Elizejskich po to, ażeby... jego córki mogły chorować na nerwy przy bulwarze St. Germain¹⁴. I tym sposobem ród spracowany i zubożony około Bastylli, zużyty około Tuileries, dogorywał w pobliżu Notre-Dame. Topografia miasta odpowiadała historii mieszkańców.

Bolesław Prus, *Lalka*, Wrocław 1998.

⁵ Merowingowie – dynastia królów panująca w państwie frankijskim w V–VIII w.

⁶ Karlowingowie (albo Karolingowie) – dynastia rządząca państwem Franków w VIII–X w.

⁷ Burboni (albo Burbonowie) – dynastia, z której pochodzili królowie panujący we Francji w latach 1589–1830.

⁸ Bonapartowie – dwaj cesarze: Napoleon I i Napoleon III.

⁹ Fatalizm – [tu:] nieuchronny bieg zdarzeń.

¹⁰ Ulica Temple – ulica rzemieślników i uboższego mieszczaństwa.

¹¹ Cyrkuł łaciński – dzielnica szkół wyższych, księgarń i antykwariatów.

¹² Ulica Św. Antoniego – ulica przebiegająca przez bardzo uprzemysłowione wówczas rejony Paryża.

¹³ Bulwar Poissonnière – ulica zamożnego mieszczaństwa.

¹⁴ Bulwar St. Germain – ulica z rezydencjami arystokratów.